

VYRIEŠENÁ PRÁVNA OTÁZKA A PRÍPUSTNOSŤ DOVOLANIA

I. Pojem „otázka vyriešená“ podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP treba vykladať ako „vyriešená ustálené“. Zmyslom prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia je umožniť dovolateľom obrátiť sa na najvyšší súd s požiadavkou o právny názor až dovtedy, dokým sa právny názor k danej otázke neustáli. Tento výklad má svoj racionálny základ, ktorý pramení z účelu dovolania, spočívajúci v požiadavke, aby najvyšší súd vlastným meritórnym rozhodovaním rozvíjal, zjednocoval a vytváral judikatúru slovenských súdov, a tak naplnil princíp právnej istoty ako jeden zo základných pilierov právneho štátu.

II. Ustálená prax musí byť zrejmá nielen dovnútra (že o nej vie najvyšší súd, príp. sporové strany), ale aj navonok (vo vzťahu k verejnosti). Ak nastane situácia, že najvyšší súd považuje určitý právny názor za ustálený, je vhodné, aby ho publikoval v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 115/2020 zo 6. októbra 2020)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Miloša Maďara prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľov R. D. a I. D., zastúpených advokátskou kanceláriou IURISTICO s. r. o., Cimborškova 13, Košice, v menej ktorej koná advokát a konateľ spoločnosti JUDr. Radoslav Rigo, LL.M., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na rovnosť pred súdom a rovný prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na právnu istotu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na konanie súdu spôsobom stanoveným zákonom podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva vlastníť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 11 Co 188/2015 z 19. januára 2017 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 203/2017 z 30. mája 2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo R. D. a I. D. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ich právo na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 203/2017 z 30. mája 2019 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 203/2017 z 30. mája 2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý nahradit' R. D. a I. D. trovy právneho zastúpenia v sume 640,64 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatštyri centov) na účet ich právneho zástupcu, obchodnej spoločnosti IURISTICO s. r. o., Cimborkova 13, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. septembra 2019 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľov R. D. a I. D. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“), práva na rovnosť pred súdom a rovný prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na právnu istotu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a na konanie súdu spôsobom stanoveným zákonom podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy, práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 Co 188/2015-134 z 19. januára 2017 (ďalej aj „napadnutý rozsudok odvolacieho súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 203/2017-169 z 30. mája 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu sťažnosti sťažovateľov vyplýva, že žalobou podanou na Okresnom súde Prešov proti žalovanému mestu Prešov (ďalej aj „žalovaný“) sa domáhali určenia vlastníckeho práva k pozemku. Išlo o pozemok – zastavané plochy a nádvoria s výmerou 83 m² v k. ú. P., na ktorom sa nachádza rozvodňa a plynová prípojka rodinného domu sťažovateľov. Tvrdenie o nadobudnutí a existencii vlastníckeho práva sťažovateľa založili na dvoch samostatných argumentačných líniách, ktoré podľa nich obstoja aj samostatne, a to:

a) primárne na tvrdení transformácie práva osobného užívania k pozemku na vlastnícke právo, a to na základe § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka, momentom účinnosti tohto ustanovenia, teda k 1. januáru 1992, a prípadne

b) subsidiárne, avšak až v druhom rade, sťažovatelia pre prípad, že by sa s už uvedenou primárnou argumentáciou súdy nestotožnili, tvrdili, že vlastnícke právo k dotknutému pozemku nadobudli vydržaním uplynutím desaťročnej vydržacej doby, ktorá začala plynúť najneskôr 1. januára 1992 a uplynula po desiatich takto plynúcich rokoch, s tým, že v dobromyseľnej držbe tohto pozemku neboli nikým a ničím rušení (pričom pasivita a nedostatočná aktivita žalovaného by mali ísť na jeho ťarchu).

3. V konaní nebolo sporné, že sťažovatelia v období pred nadobudnutím účinnosti novely zákona č. 509/1991 Zb., ktorým sa mení, dopĺňa a upravuje Občiansky zákonník (ďalej len „novela zákona č. 509/1991 Zb.“), účinnej od 1. januára 1992, mali uzavretú dohodu o pridelení dotknutého pozemku do osobného užívania, pričom za zriadenie tohto práva zaplatili

dohodnutú úhradu v plnej sume. Sťažovatelia však nevedeli preukázať zaregistrovanie tejto dohody štátnym notárstvom.

4. Sťažovatelia v celom konaní tvrdili, že s pozemkom nakladali ako s vlastným a nikto ich v tejto držbe nerušil.

5. Okresný súd Prešov rozhodol rozsudkom č. k. 17 C 344/2014-75 z 25. mája 2015 tak, že žalobu zamietol v celom rozsahu.

6. Odvolací súd o odvolaní rozhodol rozsudkom č. k. 11 Co 188/2015-134 z 19. januára 2017 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil, čo odôvodnil tým, že okresný súd správne aplikoval § 872 ods. 1 a 5 Občianskeho zákonníka, keďže práve tieto ustanovenia upravovali situáciu, v ktorej sa sťažovatelia ocitli. Poukázal na judikatúru najvyššieho súdu, a to na rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo 126/97, v ktorom najvyšší súd zdôraznil, že Občiansky zákonník v súvislosti s úpravou vydržania neupravoval a neupravuje možnosť považovať dobu užívania pozemku na základe neregistrovanej dohody o zriadení práva osobného užívania pozemku uzavretej podľa § 205 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení pred novelou zákonom č. 509/1991 Zb. za dobu oprávnenej držby pre účely vydržania. V danom prípade teda nemožno vec posúdiť podľa § 872 ods. 6 Občianskeho zákonníka. Podľa odvolacieho súdu zaniknutý inštitút osobného užívania pozemku je celkom odlišným inštitútom od oprávnenej držby pre účely vydržania, a ak by zákonodarca mal v úmysle považovať dobu užívania pozemku za dobu oprávnenej držby pre účely vydržania, jeho úmysel by našiel odraz v príslušnej úprave v rámci prechodných ustanovení, čo však neurobil, a preto treba vychádzať výlučne z právnej úpravy daného vzťahu obsiahnutej v zákone (bod 17 rozsudku). Prvou argumentačnou líniou sa zaoberal len okrajovo (bod 21 rozsudku krajského súdu).

7. Proti rozsudku odvolacieho súdu sťažovatelia podali dovolanie, prípustnosť ktorého odvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Zastávali teda názor, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky (v tomto prípade dvoch právnych otázok), ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Sťažovatelia v dovolaní poukázali na dve právne otázky, od posúdenia ktorých vyvodzovali svoje vlastnícke právo už v podanej žalobe, a obe otázky považujú za nesprávne právne posúdené odvolacím súdom, ako aj súdom prvej inštancie.

8. Prvou je podľa sťažovateľov otázka transformácie práva osobného užívania k pozemku na vlastnícke právo, a to na základe ustanovenia § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka, momentom účinnosti tohto ustanovenia (teda k 1. januáru 1992) aj v prípade absencie registrácie či dôkazu registrácie takéhoto práva štátnym notárstvom. Sťažovatelia rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 nepovažujú za rozhodovaciu prax dovolacieho súdu jednak preto, že rieši podľa sťažovateľov úplne inú situáciu, ale aj preto, lebo ide o rozhodnutie relevantne nepublikované, v podstate ojedinelé a ťažko dohľadateľné. Rozhodnutie nie je spomínané ani v relevantných komentároch k Občianskemu zákonníku, ani v rozhodných e-databázach judikatúry. Sťažovatelia poukazovali na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, ktoré mali riešiť sťažovateľovu situáciu, najmä na rozhodnutie publikované pod Rc 72/2006, sp. zn. 31 Cdo 1529/2004, ktoré zrozumiteľným spôsobom postavilo na roveň oprávnenú držbu práva osobného užívania a riadne právo osobného užívania pozemku. Z tohto rozhodnutia vyplýva, že aj právo osobného užívania, ktoré je len v oprávnenej držbe držiteľa držané do momentu účinnosti transformačnej novely, zakladá z pohľadu zákona rovnaké práva ako riadne a perfektné právo osobného užívania. Teda že i takéto len držané právo osobného užívania sa transformuje zo zákona na základe § 872 ods. 1

Občianskeho zákonníka jeho účinnosťou, t. j. k 1. januáru 1992, na právo vlastnícke. Tento inštitút držby nevyžaduje, aby právo osobného užívania bolo vydržané (sp. zn. 22 Cdo 2550/2006) tak, ako sa to vyžaduje pri vydržaní vlastníckeho práva k veciam, § 143 Občianskeho zákonníka sa nepoužije.

9. Druhou otázkou bolo podľa sťažovateľov nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním uplynutím desaťročnej držby vlastníckeho práva, ktorá začala plynúť najneskôr 1. januára 1992 a uplynula po desiatich takto plynúcich rokoch. Poukázaním na túto právnu otázku sťažovateľa argumentovali podporne pre prípad, ak by sa súd nestotožnil s ich právnym názorom týkajúcim sa prvej právnej otázky. Podľa sťažovateľov sa rozhodnutie, na ktoré poukazuje odvolací súd sp. zn. 4 Cdo 126/97, na túto situáciu nevzťahuje. Sťažovatelia k tejto právnej otázke uvádzajú, že dobromyseľná držba práva osobného užívania nie je vylúčená, a to ani v prípade, že absentuje alebo nie je spätne preukázateľná registrácia takejto dohody štátnym notárstvom (sťažovatelia v tejto súvislosti poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22 Cdo 2121/2008). Sťažovatelia opäť poukázali na rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6 Co 590/2014, ktorý v obdobnej situácii prisvedčil nadobudnutiu vlastníckeho práva vydržaním. Sťažovatelia ďalej popisovali dôvody, prečo by mala byť ich držba považovaná za dobromyseľnú.

10. Dovolací súd napadnutým uznesením dovolanie odmietol podľa ustanovenia § 447 písm. f) CSP. Dovolací súd najskôr poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 71/2018, ktoré definuje pojem ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Najvyšší súd ďalej uviedol, s poukazom na rozhodnutia sp. zn. 2 Cdo 56/2017, 6 Cdo 79/2017, 3 Cdo 165/2018 a sp. zn. 4 Cdo 7/2018, že do ustálenej praxe dovolacieho súdu nemožno zahrnúť rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, a so zreteľom na to argumentáciu žalobcov s poukazom na českú judikatúru považuje za právne irelevantnú.

11. Dovolací súd v napadnutom uznesení (bod 16.1) dôvodí tým, že vzhľadom na nastolenie právnej otázky transformácie sťažovateľmi spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b) CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel k záveru, že ich dovolanie je v danom prípade procesne prípustné; následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či je ním skutočne napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočívajúce na nesprávnom právnom posúdení veci). Ďalej dovolací súd uvádza (bod 17), že vo vzťahu k dovolateľmi vymedzenej otázke dovolací súd poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 zo 17. decembra 1997, v ktorom najvyšší súd riešil otázku zásadného právneho významu pripustenú odvolacím súdom: „či možno považovať dobu užívania pozemku na základe neregistrovanej dohody o zriadení práva osobného užívania pozemku uzavretej podľa § 205 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení pred novelou zák. č. 509/1991 Zb. za dobu oprávnenej držby pre účely vydržania.“ Dovolací súd tiež uvádza, že otázka nadobudnutia vlastníckeho práva transformáciou podľa § 872 ods. 5 Občianskeho zákonníka bola riešená aj v ďalšom rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 234/2009 z 28. septembra 2010, v ktorom sa riešila otázka nadobudnutia vlastníctva transformáciou práva osobného užívania pozemku podľa § 872 ods. 4 a 5 Občianskeho zákonníka. Závery týchto rozhodnutí sú podľa dovolacieho súdu aplikovateľné aj na prípad sťažovateľov. Pokiaľ sťažovatelia namietali odlišnosť skutkových zistení, prípadne dovolacia otázka bola pripustená na iné skutočnosti, táto okolnosť nie je pri posudzovaní možnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku transformáciou práva osobného užívania pozemku na základe dohody

o zriadení práva osobného užívania pozemku, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom, rozhodujúca (bod 17.2).

12. Následne však dovolací súd uvádza (bod 18), že „vzhľadom na to, že dovolateľmi označená právna otázka bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená, rozhodnutie odvolacieho súdu nie je v rozpore s ustálenou praxou dovolacieho súdu, preto bolo potrebné v tejto časti dovolanie odmietnuť (§ 447 písm. f) CSP)“.

13. V závere rozhodnutia (bod 21) sa dovolací súd vyjadril k vymedzeniu druhej právnej otázky o možnosti nadobudnúť vlastnícke právo vydržaním. Túto dovolací súd nepovažuje za dostatočne konkretizovanú, keďže samotní žalobcovia neuviedli, v čom konkrétne spočíva nesprávne právne posúdenie otázky vydržania a ako správne mal odvolací súd otázku nimi označenú riešiť. Za tohto stavu jej vymedzenie nezodpovedá § 421 ods. 1 písm. b) a § 432 ods. 2 CSP. Z týchto dôvodov najvyšší súd dovolanie žalobcov odmietol.

14. Sťažovatelia sú toho názoru, že ani jedna nastolená právna otázka nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená a že tieto otázky v tomto konaní boli vyriešené nesprávne. Podľa sťažovateľov rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré bolo odkazované, nespĺňajú podmienky na to, aby predstavovali „ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu“. Podľa názoru sťažovateľov nesprávne odmietnutie dovolania im znemožnilo prístup k súdu s následkami v hmotnom práve (vlastníctvo a pokojné užívanie majetku) a podľa nich súd mal reagovať aj na argumenty uvádzané v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Českej republiky.

15. Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie, vo veci rozhodol a vydal nálež o porušení nimi označených práv, o zrušení rozhodnutia najvyššieho súdu a krajského súdu a vrátení veci krajskému súdu na ďalšie konanie a priznaní trov konania.

II.

Vyjadrenie krajského súdu a najvyššieho súdu, reakcia zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

16. K prijatej ústavnej sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie (uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 115/2020-26 z 3. marca 2020) sa vyjadril Krajský súd v Prešove, pričom ku svojmu vyjadreniu pripojil aj stanovisko JUDr. Mareka Kohúta ako bývalého člena senátu 11 Co (ďalší dvaja členovia tohto senátu už nie sú sudcami Krajského súdu v Prešove). Podľa krajského súdu závery prijaté odvolacím súdom vo veci sp. zn. 11 Co 188/2015 sú vecne správne a odvolací súd sa v dôvodoch rozsudku s aplikáciou príslušných ustanovení akceptovateľne vysporiadal. Rozhodnutie nie je arbitrárne ani svojvoľné. Poukázal na to, že skutkové závery všeobecných súdov môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. Z vyjadrenia sudcu JUDr. Mareka Kohúta vyplýva, že úvahy odvolacieho súdu popísané v dôvodoch rozhodnutia vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, majúce oporu v obsahu spisového materiálu, preto plne odkázal na rozhodnutie odvolacieho súdu. Podľa jeho názoru si sťažovatelia museli pri náležitej opatrnosti byť vedomí, že nerealizovali registráciu dohody o zriadení práva osobného užívania pozemku, pričom v takom prípade mali možnosť postupu podľa § 872 ods. 5 Občianskeho zákonníka. Opätovne poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97.

17. K prijatej sťažnosti sa vyjadril aj najvyšší súd a uviedol, že vo vzťahu k právnej otázke nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku transformáciou podľa § 872 ods. 5 Občianskeho

zákonníka dovolanie odmietol z dôvodu, že táto otázka už bola v praxi dovolacieho súdu riešená a rozhodnutie odvolacieho súdu nie je v rozpore s ustálenou praxou dovolacieho súdu. Vo vzťahu k otázke nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku vydržaním s tým, že vydržacia doba začala sťažovateľom plynúť od 1. januára 1992 po dobu desiatich rokov, počas ktorej neboli nikým a ničím v dobromyseľnej držbe rušení, dovolací súd uviedol, že právna otázka nebola v dovolaní dostatočne konkretizovaná, keďže samotní sťažovatelia neuviedli, v čom konkrétne spočíva nesprávne právne posúdenie otázky vydržania, ako správne mal odvolací súd otázku nimi označenú riešiť, a preto jej vymedzenie nezodpovedá § 421 ods. 1 písm. b.) a § 432 ods. 2 CSP. Najvyšší súd ďalej uvádza, že svoje rozhodnutie dostatočne zdôvodnil a že pri vymedzení pojmu ustálená prax dovolacieho súdu vychádzal z judikatúry (R 71/2018), ktorá je vzáčne jednotná a plne akceptovaná senátmi dovolacieho súdu. Výklad uvedeného pojmu priamo súvisí s posúdením prípustnosti konkrétneho dovolania, čo je otázka, ktorá patrí do výlučnej pôsobnosti najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho. Pravda, pri riešení konkrétnej otázky je povinnosťou dovolacieho súdu prihliadnúť aj na ustálenú prax najvyšších súdnych autorít (čl. 2 ods. 2 CSP), čo je však pojem odlišný od pojmu ustálená prax dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a.) CSP. Pokiaľ dovolací súd dospel k záveru, že pri vyriešení v poradí prvej nastolenej otázky nedošlo k odklonu, tak už neposudzoval prípustnosť dovolania, ale jeho dôvodnosť.

18. Mesto Prešov, ako zúčastnená osoba, predložilo ústavnému súdu splnomocnenie pre advokáta JUDr. Alojza Naništu, k veci sa však nevyjadriло.

19. Sťažovatelia sa k vyjadreniam krajského súdu a najvyššieho súdu v replike vyjadrili tak, že konajúce súdy postupovali arbitrárne a svojvoľne. Súdy by podľa sťažovateľov nemali postupovať nadmerne formalisticky pri výklade požiadaviek kladených na zmluvy medzi stranami a mali by prihliadať na individuálny rozmer danej veci. Sťažovatelia tvrdili, že na roveň situácii existencie štátnym notárstvom registrovanej dohody o osobnom užívaní je potrebné postaviť i situáciu, keď subjekt má uzavretú dohodu o osobnom užívaní, hoci nie je spôsobilý preukázať jej registráciu (tento prístup uplatňuje česká súdna prax). Tak mohli osoby, ktoré nadobudli za minulého režimu pozemky do osobného užívania a za toto osobné užívanie zaplatili odplatu, nadobudnúť transformáciou takéhoto práva vlastnícke právo. Zákonodarcu to prijatím novely č. 509/1991 Zb. jednoznačne postavil na roveň nadobudnutiu vlastníckeho práva kúpnu zmluvou a zaplatením kúpnej ceny. Podľa sťažovateľov táto otázka nie je v praxi dovolacieho súdu vyriešená. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 ako relevantnú otázku rieši možnosť oprávnenej držby pre účely vydržania. V rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 234/2009 bola relevantnou otázkou možnosť vydržania vlastníckeho práva k pozemku držbou práva osobného užívania pre štát. Sťažovatelia ďalej poukazujú na to, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 je ojedinelé, nepublikované a v dostupných databázach nezverejnené rozhodnutie, nemôže teda predstavovať ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu v zmysle rozhodnutia R 71/2018. Tieto výhrady majú sťažovatelia aj vo vzťahu k rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 234/2009, ktoré nie je publikované. Následne sťažovatelia zopakovali argumentáciu týkajúcu sa možnosti nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním. Tiež uviedli, že ak najvyšší súd uvádza, že neskúmal prípustnosť, ale dôvodnosť, mal správne dovolanie zamietnuť, a nie odmietnuť.

20. Všetci účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania v tejto veci.

III.

Relevantné ustanovenia právnych prepisov

21. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

22. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

23. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

24. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

25. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

26. Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

27. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

28. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

29. Podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

30. Podľa § 133 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, v náleze uvedie, ktoré základné práva a slobody boli porušené, ktoré ustanovenia ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy boli porušené a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené základné práva a slobody.

31. Podľa § 133 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa.

32. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

33. Podľa § 421 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

34. Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

IV. Právne posúdenie vecí ústavným súdom

IV.1 K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

35. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

36. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov.

37. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo na prístup k súdu. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci majú pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „prakticky a efektívne“ dosiahnuteľné. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom na poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (m. m. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05).

38. Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces a tvorí jeho esenciálny prvok [III. ÚS 875/2016 a rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 a 36].

39. Právo na prístup k súdu však nemá absolútny charakter a môže podliehať obmedzeniam zo strany štátu (m. m. III. ÚS 275/2018). Takýmto obmedzením sú aj § 420 a § 421 CSP, ktoré vymedzujú prípady, kedy je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok.

40. V nadväznosti na sťažnostnú argumentáciu sťažovateľov ústavný súd, vychádzajúc zo svojho ústavného postavenia a poukazujúc na svoju stabilizovanú judikatúru, zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrálne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

41. Ústavný súd po posúdení veci dospel k záveru, že v napadnutom uznesení došlo k (i) arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom, ako aj (ii) k nedostatočnému odôvodneniu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

IV.2 K arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu

42. Arbitrárnosť môže mať v súdnych rozhodnutiach rôznu podobu. Podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu o arbitrárne rozhodnutie ide najmä vtedy, ak je svojvoľné. Môže tiež ísť o extrémny nesúlad právnych záverov s vykonaným dokazovaním alebo môže ísť o taký výklad zákona, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a prípustného výkladu zákona. Arbitrárnosť môže tiež spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokolvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej novej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové základy. Arbitrárnosť teda znamená interpretačný exces. Arbitrárne rozhodnutie je spravidla spojené s nedostatočným odôvodnením, avšak nemusí to tak byť nevyhnutne. „O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam“ (III. ÚS 264/05). „V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti“ (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06, I. ÚS 200/2012). Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces.

43. Napadnutým uznesením najvyšší súd dovolanie sťažovateľov podané s poukazom na § 477 písm. f) CSP odmietol ako neprípustné, keď konštatoval, že sťažovateľmi nastolená prvá právna otázka už bola dovolacím súdom riešená v jeho skorších rozhodnutiach, ako aj z dôvodu, že druhá právna otázka nie je vymedzená požadovaným spôsobom v zmysle § 432 ods. 2 CSP.

44. Najvyšší súd sa nestotožnil s názorom sťažovateľov, že otázka, od posúdenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, je v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nevyriešená. Najvyšší súd je toho názoru, že ide o otázku vyriešenú. Najvyšší súd poukazuje na dve rozhodnutia, v ktorých mala byť táto otázka jednotne vyriešená, a to na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 a na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 234/2009.

45. Vo vzťahu k rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 je potrebné uviesť, že predmetom dovolacieho konania bola krajským súdom nastolená otázka, pre ktorú pripustil dovolanie podľa v tomto čase účinného § 238 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 Z. z. účinný do 30. júna 2016) „či možno považovať dobu užívania pozemku na základe neregistrovanej dohody o zriadení práva osobného užívania pozemku uzavretej podľa § 205 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení pred novelou zák. č. 509/1991 Zb. za dobu oprávnenej držby pre účely vydržania“. Toto rozhodnutie teda čiastočne riešilo túto (z pohľadu sťažovateľov druhú) nastolenú otázku, ale zároveň v ňom možno nájsť aj názor najvyššieho súdu na prvú nastolenú otázku (s. 3 posledný odsek a s. 4 prvý odsek), a to taký, že podľa najvyššieho súdu neuplatnením si práva na uzatvorenie kúpnej zmluvy v jednoročnej prekluzívnej lehote toto právo zaniklo. Z tohto rozhodnutia však nevyplýva, že by sa najvyšší súd touto otázkou hlbšie zaoberal a toto ustanovenie vyložil viac-menej jazykovo a na okraj, keďže dovolanie bolo pripustené pre inú právnu otázku. Najvyšší súd v tomto konaní nečelil argumentom sporových strán týkajúcim sa prvej otázky (transformácia práva v prípade

neregistrovanej dohody o osobnom užívaní pozemku, resp. v prípade nemožnosti preukázať registráciu takejto dohody) a zaoberal sa ňou v podstate okrajovo.

46. Pokiaľ najvyšší súd v napadnutom uznesení poukazuje na rozhodnutie sp. zn. 5 Cdo 234/2009, ústavný súd uvádza, že v predmetnom konaní z rozhodnutia nevyplýva, že by išlo o analogickú situáciu, t. j. že žalobcovia mali uzatvorenú dohodu o osobnom užívaní k spornému pozemku, len nedošlo k jej zaregistrovaniu, eventuálne, že nevedeli registráciu tejto dohody preukázať. V uvedenom prípade sa žalobcovia domáhali určenia vlastníckeho práva vydržaním, pričom najvyšší súd uzavrel, že i keby bola splnená podmienka dobromyseľnosti držby u oboch žalobcov pri nastúpení do držby (v roku 1979), na ktorej nesplnení založil svoje rozhodnutie odvolací súd, nemohli navrhovatelia nadobudnúť sporný pozemok do osobného spoluvlastníctva, pretože v momente naplnenia podmienok držby (dobromyseľnosti a uplynutiu desaťročnej vydržacej doby) ex lege nemohol podľa v tom čase platných právnych predpisov nadobudnúť občan, ktorý vydržal pozemok, pozemok do svojho osobného vlastníctva, ale len do vlastníctva štátu. Išlo teda o skutkovo odlišný základ veci a nemožno prisvedčiť najvyššiemu súdu, že aj v tomto rozhodnutí bola riešená otázka transformácie podľa § 872 ods. 5 Občianskeho zákonníka, ktorej zodpovedanie by sa dalo analogicky aplikovať aj na predmetný spor.

47. Ústavný súd dopĺňa, že ani jedno z uvedených dvoch rozhodnutí nebolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (príp. v relevantnej staršej zbierke, pozri rozhodnutie najvyššieho súdu R 71/2018, na ktoré odkazuje aj najvyšší súd).

48. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu sa nejaví ako presvedčivé. Poukazuje na skoršie rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorých právne závery mali dávať odpoveď na právnu otázku nadobudnutia vlastníckeho práva transformáciou v zmysle § 872 ods. 5 Občianskeho zákonníka v situácii, ak žalobcovia mali uzatvorenú dohodu o osobnom užívaní, avšak v zákonom ustanovenej lehote nedošlo k jej registrácii, eventuálne že žalobcovia nevedia registráciu preukázať, resp. na právnu otázku, či mohlo dôjsť k vydržaniu vlastníckeho práva na základe tohto skutkového stavu. Ústavný súd však dospel k záveru, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 len čiastočne rieši túto problematiku a rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 234/2009 túto problematiku nerieši, pretože vychádza z odlišného skutkového a právneho základu, ako to je v prejednávanej veci.

49. Ak aj najvyšší súd odkázal na svoje skoršie rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo 126/97, toto nielenže nebolo publikované v príslušnej zbierke, ale dokonca nie je ani verejne dostupné a dohľadateľné (napr. prostredníctvom internetu). Aj ústavný súd sa s ním mohol oboznámiť len tak, že si ho vyžiadal od najvyššieho súdu.

50. Najvyšší súd právne otázky nastolené sťažovateľmi považoval za vyriešené, a to v už uvedených dvoch rozhodnutiach. Toto posúdenie malo za následok odmietnutie dovolania, a teda odopretie vecného prejednanja veci pred najvyšším súdom. Ústavný súd uvádza, že zmyslom dovolania je okrem eliminovania zmätočných rozhodnutí (§ 420 v spojení s § 431 CSP) vytvárať jednotnú rozhodovaciu prax týkajúcu sa právnych otázok vymenovaných v § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP. Strany sporu, ako aj právnická obec očakáva odpovede na tieto otázky. Od najvyššieho súdu sa preto pri posudzovaní prípustnosti dovolania podaného podľa § 421 CSP oprávnene očakáva citlivý a dôsledný prístup pri zvažovaní, či určité jeho skoršie rozhodnutia nielen z formálneho hľadiska, ale aj reálne dávajú odpoveď na dovolateľom nastolenú právnu otázku. Len tak je možné naplniť účel dovolania, ktorým je riešenie právnych otázok, ktoré buď ešte neboli vyriešené,

ktoré sú rozhodované rozdielne alebo pri ktorých sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe. Tým najvyšší súd napĺňa princíp právnej istoty. Naplnením tejto funkcie plní dovolanie aj celospoločenskú úlohu (pozri Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1346).

51. V tomto kontexte je potrebné uviesť, ako ústavne konformne vykladať prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP – ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Z napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu možno vyvodiť, že najvyšší súd na výklad pojmu „právna otázka vyriešená“ používa aj výraz „právna otázka riešená“ (bod 18 napadnutého uznesenia dovolacieho súdu). Vo vzťahu k výkladu prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd uviedol (bod 12.1), že „toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú: a/ odvolací súd riešil (neponechal ju nepovšimnutou a pri svojich právnych úvahách nedotknutou, ale ju riadne nastolil, vysvetlil jej podstatu, vyjadril vo vzťahu k nej svoje právne úvahy (prípadne možnosti odlišných prístupov k jej riešeniu) a vysvetlil jej riešenie a tiež dôvody, so zreteľom na ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie), a b/ (zároveň) dovolací súd ešte neriešil“. Z napadnutého uznesenia sa teda javí, že najvyšší súd pod právnou otázkou, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP], má na mysli takú právnu otázku, ktorú dovolací súd ešte neriešil, čo sa nedá rozumieť inak, ako že je to právna otázka, ktorá nebola najvyšším súdom vôbec (ani čo i len raz) riešená. Zároveň však z inej časti napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu možno badať taký právny názor, že najvyšším súdom označené dve rozhodnutia, ktoré mali právnu otázku riešiť, majú predstavovať ustálenú prax dovolacieho súdu. Tento záver vyplýva z bodu 18 napadnutého uznesenia: „Vzhľadom na to, že dovolateľmi označená právna otázka bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená, rozhodnutie odvolacieho súdu nie je v rozpore s ustálenou praxou dovolacieho súdu, preto bolo potrebné v tejto časti dovolanie odmietnuť (§ 447 písm. f) CSP).“

52. Podľa ústavného súdu prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je potrebné vykladať tak, že dovolanie je prípustné, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená ustálené. Nemožno túto prípustnosť teda vykladať tak, že je to právna otázka, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vôbec riešená. Takýto záver z textu zákona nevyplýva (nemožno ho vyvodiť ani jazykovým výkladom), ale nemožno ho vyvodiť ani teleologickým výkladom, teda s prihliadnutím na účel, ktorý má dovolanie v systéme opravných prostriedkov plniť. Ak by sme pripustili záver, že podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je dovolanie prípustné iba v prípade, ak ide o právnu otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vôbec riešená, dovolanie by potom nebolo prípustné ani v prípade, ak by sa dovolací súd určitou právnou otázkou už raz (čo i len jediný raz) zaoberal a znemožnila by sa možnosť dovolateľa obrátiť sa na najvyšší súd s cieľom preskúmania správnosti vyriešenia tejto právnej otázky. V prípade, ak právna otázka bola už raz dovolacím súdom riešená, dovolateľ by nemohol prípustnosť vyvodiť ani z § 421 ods. 1 písm. a) CSP (keďže otázka bola riešená na dovolacom súde len raz a nie je o nej ustálená prax) ani podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP (keďže otázka bola riešená na dovolacom súde len raz, a teda nie je o nej ani rozdielna prax). Tento výklad (že pojem „právna otázka vyriešená“ možno vykladať ako „právna otázka už raz riešená“) by však znamenal obmedzenie aj pre samotný dovolací súd (pre konajúci senát),

pretože dovolací súd by potom musel také dovolanie vždy procesne odmietnuť. Konajúci senát by nemohol vysloviť svoj právny názor na danú otázku, a to buď sa s už vydaným rozhodnutím stotožniť a rozhodovaciu prax upevniť, alebo sa od nej odkloniť a v prípadnom ďalšom konaní vytvoriť predpoklad na jej vyriešenie veľkým senátom. Dovolací súd by potom nemohol rozvíjať a zjednocovať judikatúru všeobecných súdov a naplňovať tak poslanie dovolania ani plniť svoju úlohu najvyššej súdnej autority. Účel dovolania by bol úplne zmarený. V rámci prípustnosti dovolania v slovenskej právnej úprave nie je ďalší dôvod prípustnosti (ako napr. v českom Občianskom súdnom poriadku v § 237), podľa ktorého je dovolanie prípustné, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá má byť podľa dovolacieho súdu posúdená inak (pozri aj rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCDO 1/2019), ktorý by mohol vyriešiť prípustnosť dovolania v ďalších situáciách.

53. Pojem „otázka vyriešená“ treba preto vykladať v zmysle „vyriešená ustálená“; iná interpretácia v zásade neprichádza do úvahy. Na posúdenie, či ide o otázku už vyriešenú ustálená, treba potom aplikovať výklad najvyššieho súdu o ustálenej praxi dovolacieho súdu. Podľa najvyššieho súdu „ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a vecne na ne nadviazali.“ (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 6/2017, 3 Cdo 158/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017, 6 Cdo 21/2017, 6 Cdo 129/2017, 8 Cdo 33/2017). Inak povedané, pokiaľ nejde o rozhodnutie publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (relevantné sú aj staršie zbierky, pozri rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 29/2017 z 24. januára 2018), tak možno za ustálenú prax považovať aj nepublikované rozhodnutie, ale musí spĺňať ďalšie predpoklady, a to (i) buď je tento názor vyjadrený opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach, alebo (ii) názor je vyjadrený aj v jednotlivom nepublikovanom rozhodnutí, ale na toto rozhodnutie (resp. právny názor v ňom vyjadrený) nadviazali niektoré neskôr vydané rozhodnutia, t. j. opäť musí ísť o akceptáciu právneho názoru vo viacerých ďalších rozhodnutiach najvyššieho súdu. Z uvedených rozhodnutí vyplýva, že pokiaľ najvyšší súd odkazuje na nepublikované rozhodnutia, malo by ísť o „viacero“ takýchto rozhodnutí.

54. V predmetnej veci však najvyšší súd odkazoval len na dve nepublikované rozhodnutia najvyššieho súdu, pritom len jedno z nich sa touto právnou otázkou čiastočne zaoberalo. Ústavný súd sa nemieni zaoberať vecnou stránkou zariadenia pojmu ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu najvyšším súdom, ide o kompetenciu najvyššieho súdu. Napokon, tento pojem sa môže v judikatúre najvyššieho súdu ďalej vyvíjať. Ústavný súd sa vyjadrí k ústavnému súladu výkladu tohto pojmu v kontexte napadnutého rozhodnutia. Ústavný súd sa nemôže stotožniť s názorom najvyššieho súdu, že jedno, prípadne dve nepublikované rozhodnutia môžu predstavovať otázku vyriešenú, teda otázku, o ktorej existuje ustálená rozhodovacia prax. V prípade, ak bolo rozhodnutí najvyššieho súdu týkajúcich sa tejto otázky viac, mal najvyšší súd na ne poukázať. Len tak by išlo o presvedčivý záver, že právna otázka je v praxi dovolacieho súdu vyriešená. Tento výklad ústavného súdu zároveň vytvára najvyššiemu súdu priestor, príležitosť a šancu v týchto prípadoch dovolanie

vecne prejednať. Ak sa s názorom vysloveným v predchádzajúcich rozhodnutiach dovolacieho súdu stotožní, prax dovolacieho súdu sa ešte viac upevní a tento názor bude presvedčivejší. Ak sa bude chcieť od rozhodnutia, resp. rozhodnutí (ktoré ale nepredstavujú ustálenú prax) najvyššieho súdu o tejto právnej otázke odchyliť, vytvorí sa predpoklad pre prejednanie veci vo veľkom senáte, následkom čoho sa opäť rozhodovacia prax stabilizuje. Pokiaľ by však dve nepublikované rozhodnutia najvyššieho súdu predstavovali ustálenú prax, dovolaciemu súdu by neostávalo nič iné, iba dovolanie pre neprípustnosť odmietnuť, a to aj v prípade, ak má na právnu otázku konajúci senát odlišný názor. Inak povedané, ak by aj rozhodnutia, na ktoré odkazoval najvyšší súd, riešili predmetnú právnu otázku (čo však v tomto prípade nebolo bezvýnimočne naplnené, pozri body 47 a 48 tohto nálezu), nemohol najvyšší súd ustáliť, že ide o právnu otázku vyriešenú.

55. Ak aj najvyšší súd mieni pod pojem ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu začleniť aj v príslušnej zbierke nepublikované rozhodnutia, musí byť rozhodovacia činnosť senátov najvyššieho súdu skutočne opakujúca sa. Len tak sa naplní záver, že ide o rozhodovacia prax ustálenú. K tomu, že ide o rozhodovacia prax ustálenú (a teda opakujúcu sa), by ďalej malo nasvedčovať to, že tieto nepublikované rozhodnutia sú verejne dostupné a ľahko dohľadateľné (najmä prostredníctvom internetu) aj pri bežnej lustrácii medzi rozhodnutiami najvyššieho súdu k danej právnej otázke, keďže ich je opakujúce sa množstvo. Ak by však takéto nepublikované rozhodnutia najvyššieho súdu neboli verejne dostupné a dohľadateľné (ako napr. najvyšším súdom uvádzané rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo 126/97), nemožno ich považovať za ustálenú prax dovolacieho súdu. Ustálená prax musí byť zrejماً nielen dovnútra (že o nej vie najvyšší súd, prípadne sporové strany), ale aj navonok (vo vzťahu k verejnosti). Ak nastane situácia, že najvyšší súd považuje určitý právny názor za ustálený, mohlo by to byť pre najvyšší súd impulzom na jeho publikáciu v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Tým sa zároveň odstráni neistota týkajúca sa toho, či ide o právnu otázku v praxi dovolacieho súdu vyriešenú alebo nie (pozri aj I. ÚS 51/2020).

56. Zmyslom tohto dôvodu prípustnosti [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP] je umožniť dovolateľom obrátiť sa na najvyšší súd s požiadavkou na vyslovenie právneho názoru k meritu veci v prípade, že právna otázka nebola v praxi dovolacieho súdu vyriešená, teda až pokiaľ sa právny názor k danej otázke neustáli. Takéto nazeranie na zmysel tohto ustanovenia má svoj racionálny základ, ktorý pramení v už spomínanom účele dovolania, a to umožňovať a vynuocovať, aby najvyšší súd vlastným meritórnym rozhodovaním rozvíjal a zjednocoval judikatúru slovenských súdov, a tak naplnil princíp právnej istoty ako jeden zo základných pilierov právneho štátu.

57. Vo vzťahu k odmietnutiu dovolania najvyšším súdom teda došlo v konečnom dôsledku k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania, čím bolo porušené právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivý proces.

58. Najvyšší súd ďalej uvádza, že sťažovatelia v dovolaní nešpecifikovali druhú právnu otázku tak, ako to požaduje § 432 ods. 2 CSP. Podľa najvyššieho súdu dovolatelia neuviedli, v čom konkrétne spočíva nesprávne právne posúdenie otázky vydržania, ako správne mal odvolací súd otázku nimi označenú riešiť (bod 21 rozhodnutia dovolacieho súdu). Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Ústavný súd teda posudzoval, či právna otázka bola vymedzená v súlade s § 432 ods. 2 CSP. To, že sťažovatelia právnu otázku v dovolaní vymedzili, nie je sporné, pretože to vyplýva

aj zo samotného rozhodnutia dovolacieho súdu. Ide o otázku možnosti vydržania vlastníckeho práva k pozemku počnúc od účinnosti novely (od 1. januára 1992) po požadovanú dobu 10 rokov (body 4, 14, 20, 21 uznesenia najvyššieho súdu). Sťažovatelia v dovolaní rozlíšili obidve právne otázky, pričom vo vzťahu k obidvom tvrdili, že neboli dovolacím súdom vyriešené, a prípustnosť dovolania vo vzťahu k obidvom odvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Popisu druhej právnej otázky sa sťažovatelia v dovolaní venovali pomerne rozsiahle, a to v bode 3, ktorý má 2,5 strany. Nemožno teda povedať, že by sťažovatelia zanedbali vymedzenie tejto právnej otázky. Z kontextu dovolania vyplýva, že malo ísť o posúdenie vydržania vlastníckeho práva k pozemku za skutkového stavu, že držiteľia mali len dohodu o osobnom užívaní, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom (resp. nevedeli preukázať, či bola registrovaná) a vo vzťahu ku ktorej nepodali v lehote 1 roka návrh na uzatvorenie kúpnej zmluvy. Sťažovatelia zároveň uviedli, že obidve právne otázky v rozhodnutiach okresného súdu a krajského súdu splynuli. Z dovolania možno vyvodit', že sťažovatelia sa nestotožňovali s argumentáciou odvolacieho súdu, že ak dohoda o osobnom užívaní nebola zaregistrovaná štátnym notárstvom, je tým vylúčená dobromyseľnosť držiteľov. Sťažovatelia v dovolaní uvádzajú, že požiadavku o registrácii zmluvy považujú za nadmernú, pretože za takého stavu by nepotrebovali tvrdiť oprávnenú držbu tohto práva (mali by riadne právo osobného užívania, ktoré by sa transformovalo na vlastnícke právo účinnosťou § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka – bez ďalšieho). Sťažovatelia uvádzajú, že tento výklad odvolacieho súdu by mal byť odmietnutý. K dobromyseľnosti ďalej uvádzajú, že o tom, že zmluva nebola registrovaná, nemali ani tušenie. V tomto kontexte poukazovali aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22 Cdo 2121/2008, ktoré malo prisvedčiť tomuto výkladu. K dokresleniu dobromyseľnosti uviedli, že za pozemok riadne platili daň z nehnuteľnosti. Možno teda dôvodiť, že sťažovatelia vo vzťahu k druhej otázke namietali nesprávne právne posúdenie vydržania, konkrétne posúdenie neregistrovanej dohody o osobnom užívaní pozemku ako možného vydržacieho titulu, vydržacej doby a dobromyseľnosti držby. Sťažovatelia zároveň uviedli, akým výkladom relevantných právnych noriem sa podľa ich názoru dá dospieť k záveru, že pozemok vydržali. Sťažovatelia očakávali odpovede na tieto otázky. Tiež v tomto zmysle poukázali na právne posúdenie v českej judikatúre, ale aj na rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6 Co 590/2014. Tiež sťažovatelia uvádzali, prečo nie je rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 126/97 relevantné.

59. Pri posudzovaní toho, či dovolateľ dostatočne vymedzí právnu otázku (§ 432 CSP), je potrebné, aby sa najvyšší súd pokúsil autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku (pozri I. ÚS 336/2019). Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky.

60. Na druhej strane ústavný súd apeluje na advokátov dovolateľov (ale aj na advokátov všeobecne), aby vyvinuli čo najväčšiu snahu o perfektné vymedzenie dovolacieho dôvodu tak, ako to prikazuje § 432 ods. 2 CSP. Práve povinné zastúpenie advokátom má garantovať bezchybnosť podaných dovolaní a dovolanie má byť vizitkou odbornosti každého advokáta. Snaha advokátov by mala smerovať k tomu, aby právna otázka z dovolania jasne vyčnievala a takisto aby z dovolania vyčnievalo aj právne posúdenie veci, ktoré pokladá dovolateľ za nesprávne s uvedením toho, v čom má spočívať táto nesprávnosť. Advokát týmto vymedzením začína svoj dialóg s najvyšším súdom ako najvyššou súdnou autoritou, a preto musí pripraviť jasné, vecné a zmysluplné vymedzenie namietaného nesprávneho posúdenia spornej právnej otázky. V opačnom prípade vystaví svojho klienta v dôsledku svojej neobornosti možnosti odmietnutia dovolania podľa § 447 písm. f) CSP.

61. Ústavný súd teda uzatvára, že právna otázka bola vymedzená dostatočne a napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu neobstojí z hľadiska základného práva na prístup k súdu.

62. Ústavný súd po zohľadnení okolností predmetnej veci, odôvodnenia napadnutého uznesenia a povahy rozhodnutí, na ktoré najvyšší súd v napadnutom uznesení poukazuje, dospel k záveru, že napadnuté uznesenie nespĺňa atribúty ústavne akceptovateľného rozhodnutia súdu, keďže ústavne nekonformným spôsobom vyložil prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ako aj § 432 ods. 2 CSP. V dôsledku toho neposkytuje dostatok relevantných dôvodov pre najvyšším súdom prijatý záver o neprípustnosti dovolania sťažovateľov.

63. Z uvedených dôvodov napadnuté uznesenie najvyššieho súdu porušuje základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu, ako aj ich právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

64. K nedostatočnému odôvodneniu

Sťažovatelia namietali nedostatočné odôvodnenie obidvoch napadnutých rozhodnutí. K nedostatočnému odôvodneniu rozsudku krajského súdu ústavný súd uvádza, že sťažovatelia v dovolaní nenamietali nedostatočné odôvodnenie rozsudku krajského súdu, čo mohli urobiť v zmysle § 420 písm. f) CSP. Sťažovatelia podali dovolanie len z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Sťažovatelia teda mohli využiť dovolanie nielen na namietanie nesprávneho právneho posúdenia, ale aj na namietanie nedostatočného odôvodnenia, čo mohlo mať za následok porušenie práva na spravodlivý proces.

65. Vo vzťahu k nedostatočnému odôvodneniu rozsudku krajského súdu ústavný súd uvádza, že právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity, podľa ktorého sa môže o ústavných sťažnostiach konať len vtedy, ak o ochrane označených základných práv a slobôd sťažovateľov (porušenie ktorých sa namieta) nerozhoduje, resp. nemohol rozhodovať iný (všeobecný) súd. Konanie pred ústavným súdom totiž nie je konaním, v ktorom by bolo možné napraviť to, čo účastník predchádzajúceho konania zanedbal, keď si riadne a včas nehájil svoje práva, hoci tak urobiť mohol a mal. Ústavná sťažnosť preto nepredstavuje klasický alebo alternatívny riadny ani mimoriadny opravný prostriedok, ale osobitný ústavný prostriedok, ktorý pred ústavným súdom otvára celkom nové konanie. Sťažnosť teda predstavuje prostriedok ultima ratio a je nástrojom ochrany základných práv a slobôd, nastupujúcim až po vyčerpaní všetkých dostupných efektívnych prostriedkov určených na ochranu práv, uplatniteľných v súlade so zákonom v systéme orgánov verejnej moci (pozri Ľalík, M., Ľalík, T. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky, Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019, s. 387 alebo aj m. m. I. ÚS 710/2014 či III. ÚS 33/2018).

66. Podľa ESLP je účinný prostriedok nápravy pre sťažovateľa vyjadrený jeho (i) prístupnosťou, (ii) spôsobilosťou privodiť nápravu a (iii) ponúka rozumnú šancu na úspech v konaní. Za neúčelné právne prostriedky možno považovať tie povinné prostriedky, ktoré treba podať v danej krajine, avšak stabilná rozhodovacia činnosť nedáva nijakú šancu na úspech (rozsudok Veľkej komory ESLP zo 6. 1. 2011 vo veci Paksas c. Litva, § 75). Možno povedať, že rozumná šanca na úspech je merateľná empirickými ukazovateľmi v podobe stabilnej rozhodovacej činnosti orgánu verejnej moci, ktorý musí brať ľudské práva a slobody vážne a nielen „pro forma“ prerokovávať a rozhodovať o nich (pozri Ľalík, M., Ľalík, T. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky, Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019, s. 388).

67. Jednou z rovín subsidiarity je to, aby ústavný súd mohol prebrať skutkové a právne závery všeobecných súdov a tie vyhodnotiť v teste ústavnosti. Základ pre rozhodovanie ústavného súdu je urobený už predchádzajúcou rozhodovacou činnosťou orgánu verejnej moci (pozri Vernarský, M. Ústavná sťažnosť a opravné prostriedky v civilnom procese. Justičná revue, roč. 68, č. 3/2016, s. 248). Princíp subsidiarity zasahuje aj do argumentačnej (vecnej) časti ústavnej sťažnosti. Sťažovateľ je povinný podľa judikatúry ústavného súdu uplatniť v konaniach predchádzajúcich ústavnej sťažnosti rovnakú argumentáciu, ako uplatňuje v návrhu na konanie o ústavnej sťažnosti (pozri Ľalík, M., Ľalík., T. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky, Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019, s. 389). Uvedené je zároveň aj vyjadrením zásady sebaobmedzenia a minimalizácie zásahov ústavného súdu do činnosti všeobecných súdov. Ústavný súd má kompetenciu zasiahnuť, len keď všeobecné súdy v rámci konania poskytnutému sťažovateľovi zlyhajú.

68. Ak teda ústavný súd zistí, že o porušení základného práva alebo slobody sťažovateľa bol oprávnený rozhodovať iný súd na základe dostupného a účinného právneho prostriedku nápravy v systéme všeobecného súdnictva, ústavnej sťažnosti nemôže vyhovieť.

69. K nedostatočnému odôvodneniu uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd uvádza, že podľa judikatúry ústavného súdu „odôvodnenie rozhodnutia nemusí dať odpoveď na každú poznámku, či pripomienku účastníka konania, ktorý ju nastolil. Je však nevyhnutné, aby spravodlivé súdne rozhodnutie reagovalo na podstatné a relevantné argumenty účastníka konania a aby mu dalo jasnú odpoveď na riešenie konkrétneho právneho problému“ (obdobne napr. II. ÚS 193/06, III. ÚS 198/0)“ (III. ÚS 200/09).

70. Z pohľadu presvedčivosti a dostatočného vymedzenia dôvodov ústavný súd poukazuje na rozpory v odôvodnení napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu. Konkrétne v bode 16.1 najvyšší súd uvádza: „Vzhľadom na nastolenie právnej otázky transformácie spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b) CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalobcov je v danom prípade procesne prípustné; následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či je ním skutočne napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočívajúce na nesprávnom právnom posúdení veci).“ Následne v bode 18 uvádza: „Vzhľadom na to, že dovolateľmi označená právna otázka bola v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená, rozhodnutie odvolacieho súdu nie je v rozpore s ustálenou praxou odvolacieho súdu, preto bolo potrebné v tejto časti dovolanie odmietnuť (§ 447 písm. f) CSP).“

71. Vzhľadom na túto nekonzistentnosť, odôvodnenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu nie je presvedčivé a riadne odôvodnené.

72. Ústavný súd preto aj z dôvodu nedostatočného odôvodnenia vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením (bod 1 výroku nálezu).

73. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy, vzhľadom na vyhovieť sťažnosti ústavný súd uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

74. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou najvyššieho súdu podané dovolanie proti rozsudku krajského súdu znova prerokovať, v okolnostiach prípadu sa dôsledne vyrovnáť s jeho obsahom a, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde), opätovne rozhodnúť o dovolaní, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené.

75. Ústavný súd na okraj, ako obiter dictum, uvádza, že pokiaľ dovolatelia v dovolaní uvádzajú svoju argumentáciu týkajúcu sa určitej právnej otázky a v súvislosti s ňou odkazujú na rozhodnutia českých súdov, najmä Najvyššieho súdu Českej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, a týmito rozhodnutiami svoju argumentáciu posilňujú, nie je namieste, aby najvyšší súd uviedol, že táto argumentácia ako taká je právne irelevantná. Najvyšší súd sa s podstatnými argumentmi strany musí vždy vysporiadať, či sú alebo nie sú podporené judikatúrou iných štátov. Na druhej strane, ústavný súd rešpektuje názor najvyššieho súdu, že tieto rozhodnutia nepatria do ustálenej praxe dovolacieho súdu a z pohľadu posudzovania ustálenej praxe ich nebude zohľadňovať.

IV.3 K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu

76. Sťažovatelia tiež namietali, že napadnutým uznesením došlo k zásahu do ich práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

77. Slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité v ústavnom zakotvení základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy), implikuje v sebe podľa stabilnej rozhodovacej praxe ústavného súdu aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 a nasledujúcich ústavy (I. ÚS 23/01, III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07, PL. ÚS 6/2016, I. ÚS 395/2016). Rovnako EŠLP pri rozhodovaní o porušení čl. 1 dodatkového protokolu hovorí o „inherent procedural requirements“ (základných procesných požiadavkách) označeného ustanovenia (napr. rozsudok z 21. 5. 2002 vo veci Jokela v. Fínsko, sťažnosť č. 28856/95).

78. Napadnutým uznesením bolo rozhodnuté o tom, že sťažovatelia nie sú vlastníckmi konkrétneho pozemku, čo nepochybne predstavuje zásah do majetkových práv sťažovateľov. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení procesných práv v dôsledku arbitrárneho rozhodnutia, ktoré taktiež nebolo dostatočne odôvodnené, ako aj vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté odmietajúce uznesenie najvyššieho súdu malo negatívny dopad na majetok sťažovateľov, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením bolo porušené aj právo sťažovateľov na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku rozhodnutia).

79. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy, vzhľadom na vyhovenie sťažnosti ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

IV.4 K namietanému porušeniu základného práva na rovnosť pred súdom a rovný prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, k namietanému porušeniu základného práva na právnu istotu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a na konanie súdu spôsobom stanoveným zákonom podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy

80. Obsah základného práva na spravodlivý proces je pomerne zložito štruktúrovaný a ako to potvrdzuje aj judikatúra ústavného súdu, patrí do neho viacero samostatných subjektívnych práv a princípov, ktoré sú buď konkrétne ako verejnosť konania, konanie bez zbytočných prietáhov, právo na nezávislý a nestranný súd, alebo v zásade abstraktné ako riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, predvídateľnosť rozhodnutia, zákaz svojvoľného postupu súdu a ďalšie (pozri Gajdošíková, L. Právo na súdnu ochranu a spravodlivý proces v konaní

pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Zborník z konferencie Bratislavské právnické fórum 2015. Právnická fakulta UK, 2016). Súčasťou práva na spravodlivý proces je aj rovnosť pred súdom, ako aj princíp právnej istoty. Rovnosť pred súdom sa prejavuje predovšetkým v možnosti strán rovnako uplatňovať svoje právo na súde, ako aj v rovnakom prístupe súdu k obidvom stranám sporového konania, resp. ku všetkým účastníkom mimosporového konania.

81. Ak aj sťažovatelia namietali arbitrárnosť napadnutých rozhodnutí, eventuálne ich nedostatočné odôvodnenie, tieto tvrdenia samy osebe nepostačujú na záver o tom, že došlo aj k porušeniu rovnosti strán. Navyše, ani sami sťažovatelia nevymedzili ústavnú sťažnosť tak, ako požaduje § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pričom neuviedli konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľov dôjsť k porušeniu práva na rovnosť, v čom konkrétne mali súdy nevyvážené a nerovne pristupovať k stranám sporu, aké konkrétne práva boli sťažovateľom odopreté porušením ich rovnosti.

82. Obdobne to platí aj vo vzťahu k namietanému porušeniu princípu právnej istoty. K imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (m. m. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05). V predmetnom konaní ústavný súd nevidí porušenie princípu právnej istoty. Tento záver vyplýva jednak zo skutočnosti, že aj sťažovatelia sami uvádzajú, že právne otázky, od ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, neboli v praxi dovolacieho súdu riešené, a teda ani sťažovatelia nenamietali to, že by sa súdy ústavne nekonformne odchyľili od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít. Navyše, ani sami sťažovatelia nevymedzili ústavnú sťažnosť, tak ako požaduje § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pričom neuviedli konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľov dôjsť k porušeniu ich práva na právnu istotu.

V.

Trovy konania

83. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

84. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

85. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd konštatuje, že v zmysle uvedených ustanovení vyhlášky sťažovateľom patrí náhrada trov konania v sume 640,64 eur, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 spolu vo výške 415,50 eur (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) v hodnote po 163,33 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 9,80 eur, zvýšené o 20 % DPH (34,62 eur) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 vo výške 225,14 eur (vyjadrenie sťažovateľov

k vyjadreniu najvyššieho súdu na základe výzvy ústavného súdu) v hodnote po 177 eur vrátane režijného paušálu v hodnote 10,62 eur, zvýšené o 20 % DPH (37,52 eur).

86. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

87. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.